

Stavenski dom

Polstina platana v gotovini

Cena Din 1.-

Str. 263

V Ljubljani, tetrtek 18. novembra 1937

Leto II.

Angleški odposlanec danes pri Hitlerju

Berlin, 18. nov. o. Odposlanec angleške vlade lord Halifax bo danes z letalom odpotoval iz Berlina v Berchtesgaden, kjer ga bo jutri sprejel Hitler. Z njim bo potoval tudi nemški zunanji minister von Neurath. Halifax bo Hitlerjev gost do jutri zvečer, ko se vrne v Berlin. S Hitlerjem bo imel razgovore o vseh vprašanih, zaradi katerih ga je angleška vlada poslala v Nemčijo. To so vprašanje Srednje Evrope in Podonavja, do katerega imata Anglija in Nemčija vsaka svoje stališče, vprašanje kolonij, vrnitev Nemčije v ZN in pristop k zvezi štirih zahodnih držav.

Včeraj je imel lord Halifax ob prihodu v Berlin dolge razgovore s Hitlerjevim namestnikom Hessom, zunanjim ministrom Neurathom in generalom Göringom. O razgovorih ni bilo moči izvedeti ničesar stvarnega in se vse evropsko časopisje spušča samo v ugibanja. Nemško časopisje odločno zavrača razlage angleškega tiska o tem, kakšni so nameni angleške vlade pri obisku lorda Halifaxa v Berlinu.

Češki glas

Praga, 18. nov. AA. Havas: Zunanji minister Krofta je včeraj v senatu v obdobju za zunanje zadeve podal obširno poročilo o mednarodnem položaju. Krofta je rekel, da niso resnične vesti, ki se širijo v zvezi s potovanjem lorda Halifaxa v Berlin. Napačno je misliti, da bi bila Anglija pripravljena pustiti Nemčiji popolno svobodo v Srednji Evropi. Tudi ni res, da Nemčija zahteva avtonomijo za sudetske Nemce. O protikomunistnem paktu je Krofta rekel, da ne mara o njem govoriti ne zato, ker je zunanji minister, ampak zato, ker so taki pakti zelo podobni paktom kot je bil četvrti pakt v letu 1933.

Ugibanje

Pariz, 18. nov. AA. Havas: »Epoque« piše o potovanju lorda Halifaxa v Berlin in pravi, da Anglija iz prejšnjihkušenj že ve, da vsako po-

pušanje napram Nemčiji pomeni samo to, da postajajo nato nemške zahteve še večje. Računati moramo z dvojim. Prvič ni niti govora o tem, da bi bilo mogoče oslabi os Rim-Berlin. Angleška izjava, da se pogajanja z Italijo ne morejo začeti poprej, predno ni rešeno špansko vprašanje, je izjava v Italiji nerazpoložena. Drugo dejstvo pa je, da so odnosi med Francijo in Anglijo pristrani. Zato smo lahko mirni zaradi potovanja lorda Halifaxa v Berlin.

»Excelsior« piše, da bodo razgovori v Berlinu najbrž koristni, ker se je pokazalo, da so odnosi med Francijo in Anglijo res odlični. Ta pristranost odnosi je tudi rešila mir v španskem vprašanju. Odbila bo tudi srečno vse revizionistične napore.

»Figaro« objavlja članek grofa d'Ormessona, v katerem ponavlja pisatelj Hitlerjeve besede, da je tedaj bilo konec nenadnih udarcev. V tej luči moramo spremljati berlinske razgovore.

Odkritja o terorističnih pripravah v Franciji

Pariz, 18. novembra. o. Pariška policija je odkrila več skladišč orožja, ki je pripadalo pred kratkim razpuščeni teroristični organizaciji Cagoulardov, ki se je zavzemala za nasilen prevrat sedanjega reda v Franciji. Zadeva je vzbudila veliko pozornost, nima pa takega obsega, kakor so poročali listi pri prvih odkritjih.

Policija zelo hitro s preiskavo. Odkrila je dosedaj tri skladišča orožja. Vsa skladišča so bila skrbno skrta in pripravljena, da sprejmejo še večje množine orožja.

Skladišče so odkrili najprej v ulici Ampere in sicer v neki garaži, drugo skladišče je bilo v ulici Rivere št. 17 in sicer pri zakonih Hauser. Preiskava se razvija na vse strani Pariza in v provinci. Vsekakor pričakujejo, da bodo odkrili še več skladišč in zapri še več članov te organizacije. Posebno v Dieppen je bilo v teh dneh aretiranih mnogo oseb. Te aretacije so bile izvedene v zvezi z afero Cagoulard v septembru. Trije Parižani so bili tedaj aretirani v tej zvezi, sedaj pa je obtožnica razširjena še na sodelovanje pri gradnji in pripravljanju skrivnih betoniranih skladišč orožja.

Sinočnji »Paris Soir« piše, da je bil penzion v ulici Rivere poln orožja. Trije veliki tovorni avtomobili so bili potrebni, da so lahko odpeljali zaplenjeno orožje. Kleti te hiše so bile podzidane z dvojnimi stenami in med temi stenami je bilo spravljeno orožje. List pravi, da so našli

100.000 nabojev, mnogo lahkih strojníc. Protiletalskih strojníc je bilo 500. Našli so še 6 velikih zabojev, v katerih je bilo v vsakem po 500 granat.

Ko je policija vdrla v klet, je takoj opazila, da je klet umetno prezidana in da je za stenami

skrivališče orožja. Stene kleti so bile iz armiranega betona in zgrajene tako, kakor so zgrajene stene v generalnem štabu. Vrata so bila oklepna in jih je bilo mogoče odpreti samo s posebnimi ključi. V kleti so našli 15 kg najmodernejšega eksploziva, količina, ki bi zadostovala, da bi ves del Pariza zletel v zrak, če bi prišlo do nesreče. List še dodaja, da je orožje nemškega, italijanskega in angleškega izvora.

Nova romunska vlada in Jugoslavija

Bukarešta, 18. novembra. (Rador) Bivši ministri predsednik Tataresco je sestavil novo vlado in dal poročevalcem listov tole izjavo:

V današnji avdienci sem predložil poročilo kralju o rezultatih svojega prizadevanja za sestavo nove vlade. Z nacionalistično demokratsko stranko, ki ji predseduje Jorga, sem dosegel sporazum. Tudi sem sklenil volilni dogovor s stranko romunske fronte, ki ji načeljuje Vajda Vojevod. Po tem sporazumu ostane vsaka izmed strank na svojem programskem stališču, ne da bi se čemu odrekla pri svojem programu, ker je sporazum izključno volilnega značaja. Drevi ob 10 bo nova vlada prispela pred kraljem.

Bukarešta, 18. nov. o. Po sestavi nove romunske vlade so časniki obiskali tudi voditelja romunske fronte Vajda Vojevoda, ki jim je podal daljšo izjavo. Vajda Vojevod je časniki govori tudi o dr. Stojadinovičevi vladi ter se je žudil energiji in naporom predsednika te vlade, ki so

po njegovem mnenju do sedaj rodili že zadovoljive uspehe. Vajda Vojevod smatra, da se dr. Stojadinovič ne bo ustavljal pri doseganih uspehih, temveč da bo nadaljeval delo v vseh smereh in da bo pokazal nič manjšo aktivnost, kakor do sedaj. Za tem je Vajda Vojevod pokazal svoje velike simpatije, ki jih je gojil nasproti Jugoslaviji. S predstavniki jugoslovanskega naroda se je do dobra seznanil že na Dunaju za časa političnih bojev proti avstrijski monarhiji, kakor tudi pozneje na budimpeštanskem parlamentu. V nadaljnjih izjavah se je Vajda Vojevod dotaknil tudi delavnega sporazuma, ki ga je sklenil s predsednikom romunske vlade Tatarescom. S tem sporazumom je Vajda Vojevod zelo zadovoljen ter je včeraj časniki naglašal tudi velike sposobnosti, ki jih ima predsednik romunske vlade Tataresco. Sporazum je Tataresco sklenil tudi z bivšim predsednikom romunske vlade prof. Jorgom, za katerega politična javnost trdi, da bo postal novi predsednik romunskega senata.

Izjava našega novega poslanika v Rimu

O prijateljstvu in sodelovanju z Italijo

Rim, 18. novembra. AA. Po izročitvi akreditivnih pisem italijanskemu kralju 16. t. m. je naš poslanik v Rimu Boško Hristič dal poročevalcem italijanskih listov tole izjavo:

Ko sem imel veliko čast izročiti svoje poveljnice vašemu vzvišenemu vladarju, kralju in cesarju Viktorju Emanuelu III., sem srečen, da morem danes stopiti v stik z italijanskim tiskom, po zaslugi vašega posredovanja. Predvsem smatram za prvo dolžnost, da se zahvalim za prisrčni in naklonjeni sprejem, ki sem ga doživel v vaši lepi državi, ki je v tem kratkem času pod vodstvom vašega voditelja predsednika Mussolinija doživela napredek, vreden vsega obudovanja, v vseh smereh človeškega ustvarjanja. Prav tako sem silno presenečen nad razvojem in polepsanjem vaše slavne prestolnice. Tem bolj, ker lahko to ugotovim, ker ne prihajam prvič v Italijo. Poslednjič sem bil v Rimu leta 1924 pri podpisu prijateljskega pakta med našima državama. Kakor vam je znano, je z

belgrajskim dogovorom iz meseca marca nastala nova in srečna doba sosesčine zaupanja in prijateljstva med našima državama, doba medsebojnega razmerja, ki je ne samo v skladu z interesi obeh držav, temveč tudi z interesi miru sploh. Dogovor, ki sta ga podpisala v Belgradu vaš ugledni zunanji minister grof Ciano in naš ministri predsednik dr. Stojadinovič, pomeni dragoceno nadaljevanje tiste politike, ki sta jo začela pred 13 leti naša velika in slavna državnik Benito Mussolini in pokojni Nikola Pašič. Takšna politika prijateljstva in sodelovanja, polna medsebojnega zaupanja, je rodila že vidne rezultate na vseh področjih našega medsebojnega razmerja. Zelim vas prepričati, da bodo vsa moja skromna prizadevanja stremela za tem, da se utrdi in razvije prijateljstvo in koristno sodelovanje med obema mejašema. Za doseg tega cilja se zelo zanesem na podporo, ki mi jo bo, prepričan sem, izkazal italijanski tisk, kar bo v mojem pripomožilo k vseboljšemu spoznavanju

Valencijska vlada ugovarja v Londonu

ker je Anglija začela redne odnose s Francijo

London, 18. novembra. o. Valencijska vlada je po svojem londonskem poslaniku Azcarateju vložila pri angleški vladi oster ugovor proti temu, da je Anglija vzpostavila diplomatske zveze s špansko nacionalistično vlado in imenovala sira Roberta Hodgsona za svojega prvega konzularnega in trgovskega zastopnika v Franciji. Valencijski ugovor pravi, da je to angleško dejanje vzbudilo po vsej republikanski Španiji veliko nevoljo ter pomeni, da je Anglija zapustila načelo nevmešavanja ter s tem izrazila svoje nezaupanje do zakonite španske vlade.

Priloge za novo nacionalistično ofenzivo

Saint Jean de Luz, 17. novembra. AA. (Havas.) Po poročilih iz nacionalistične Španije je slabo vreme, posebno pa megla, onemogočila zadnje dni sleherni vojaško delovanje. Na aragonskem bojišču vlada popoln mir. Prevladuje vtis, da nacionalisti zadnje čase preneajo svoje poveljstvo. Izvedelo se je, da so vsi tisti poveljniki, ki so vodili operacije na asturskem bojišču, dobili zdaj poveljstvo nad enotami, ki bodo izvršili usodne udarce na aragonski fronti. Sicer pa je potreba, da se navarske brigade po bojih na asturskem bojišču odpočijejo, povzročila tudi zastoj na drugih frontah. Toda nekateri znamenja kažejo, da se bliža nova doba napadov. V španskih nacionalističnih uradnih krogih upajo, da bodo ti boji prinesli končno odločitev. Verjetno je, da bodo nacionalisti zdaj začeli pridirati tudi ob morju od Malage proti Almeriji in Alicantu.

Položaj katoličanov v bodoči Španiji

Salamanca, 18. novembra. AA. (Havas) General Franco je izjavil poročevalcem listov: Mi branimo krščansko cerkev, vero in civilizacijo. Zato mora ves katoliški svet podpreti gibanje nacionalistične Španije. Mi smo popolnoma zvesti težnjam za socialno pravico in se v tem pogledu držimo naukov katoliške cerkve, ki pravi: Čim manj bogatinov, pa tudi čim manj siromakov. Nova španska država bo resnična demokracija, v kateri bodo vsi državljani sodelovali pri izvolitvi vlade.

Dalje je general Franco dodal, da bo nova španska država odpravila vse zakone, ki so prepovedali razne verske ustanove in verski pouk in ki so zaplenili cerkvena imetja ter prepovedali jezuitski red na Španskem. Tudi je general izjavil, da bo nova vlada vrnila cerkvi vsa njena posestva in da bo duhovščina mogla svobodno razpolagati z imetji, ki so ji potrebna za izvrševanje duhovnega poslanstva. Dodal je, da bo vlada poskrbela, da se na vseh vseučiliščih uvede višji verski pouk.

Angleški zunanji minister Eden je obolev za prehlajenjem, ki je delno običajne, deloma pa politične narave. Zaradi tega se nekaj časa ne bo kazal v javnosti.

Vojaški begunci iz Eritreje, ki so pobegnili na angleško ozemlje, so se v svojem taboru blizu Nairobija uprli, angleško vojaštvo jih je devet postrelilo, 27 pa težko ranilo. Ti begunci so črni domačini, ki so služili v italijanski vojski.

Vesti 18. novembra

Francoski zunanji minister Delbos se bo na svojem potovanju po prestolnicah Male zveze v Pragi udeležil velikih slavnosti češkoslovaške vojske.

Prince Bernard Nizozemski, mož holandske prestolonaslednice, bo v kratkem uradno obiskal Nemčijo.

Najmodernejšo in najhitrejšo bojno ladjo je poslala Anglija pred dvema dneva v kitajske vode. To je križarka »Birmingham«, ki je oborožena s posebnimi protiletalskimi topovi.

Velika Ullsteinova založba v Berlinu, največje nemško knjigotrodsko podjetje nekdanje, se je prekrstila na novo ime »Deutsche Verlag A. G.«

Glavni nadzornik nemških cest, dr. Todt, je prišel v London, najbrž iskat kakega posojila za nadaljno gradnjo velikih avtomobilskih cest.

Sklepe mednarodne konference za pobijanje terorizma so podpisali v Ženevi zastopniki 19 držav. Podpis sta se vzdržala švicarski in angleški zastopnik. Sporazum o ustanovitvi mednarodnega sodišča pa je podpisalo le deset odposlancev.

O madžarski manjšinski politiki je govoril predsednik vlade Daranyi in dejal, da bo njegova vlada pazila na to, da bodo manjšine imele enake gospodarske in politične pravice, kakor jih ima večinski madžarski narod.

O novem češkoslovaškem proračunu so se začeli razgovori v praški poslanski zbornici.

Za novega podkralja v Abesiniji so ponovi imenovali vojvodo Aotskega. Maršal Graziani je odstopil in se bo vrnil v Rim. Do spremembe je prišlo zaradi tega, ker je Graziani kot vojak svojo nalogo končal in je prav, da pride za podkralja kak ud kraljeve rodbine.

Japonska naj odpove pogodbo devetih, tako zahtevajo poslanci japonske večinske stranke v posebni resoluciji, ki so jo poslali vladi.

Arabski upor v tistih predelih notranje Arabije, ki so pod angleškim vplivom, še traja. Uporniki očitajo Angliji, da ne drži obljub, ki jih je dala ob prevzemu oblasti.

Mednarodna tekma v tenisu med Jugoslavijo in Švedsko se je končala neodločeno 3 : 3. V Tokiu pa je nemški prvak Cramm premagal japonskega prvaka.

Ravnatelj socialnega oddelka pri Zvezi narodov Einar Akstrand potuje po državah Srednje Evrope in je na tej poti prispel v Belgrad. Namen potovanja je seznaniti se s socialnimi razmerami v teh državah in dobiti podatke o trgovini z mamili.

Atentat na voditelja poljske mladine Rylovskega so poskusili v Varšavi neznanji ljudje, najbrž levičarski Judje. Ena krogla mu je prestrelila klobuk, hujšega pa se mu ni zgodilo.

»Dom Pen-klubov«, mednarodne pisateljske organizacije, so včeraj odprli v Parizu v navzočnosti predsednika Lebruna. Slavnostni govor je imel predsednik Jules Romain, ki je v svojem govoru poveljeval pomen književnega dela za obrambo kulture in svobode.

Veliko podjetje za tihotapstvo s tujim denarjem sta imela dunajska judovska bančnika Münich in Mendel, ki sta imela zveze z vsemi državami v Evropi — tudi z našo.

Mednarodni evharistični kongres leta 1940 bo v francoskem obmorskem letovišču Nizzi in je sveti oče že odobril sklep odbora za prirejanje kongresa.

Jugoslovansko vojaško odposlanstvo, ki si je ogledovalo razne vojaške ustanove in središča vojne industrije v Italiji, je včeraj odpotovalo iz Rima. Zastopnike naše vojske so v Italiji povsod sprejemali z največjimi častmi.

Francosko sredozemsko brodogradnja ima vaje ob južnofrancoski obali. Trajale bodo teden dni.

Sestanek odbora mednarodne železniške zveze bo prihodnje dni v Napoliju. Naše železnice bo tam zastopal glavni ravnatelj inž. Naumovič.

V bojih proti indijski upornikom je v dveh mesecih padlo 58 angleških vojakov, ranjenih pa jih je 161. Število padlih Indijcev ni znano.

Francoska državna trgovina je bila v oktobru za poldrugo milijardo frankov pasivna, toliko več so Francozi uvozili, kakor izvozili.

Madžarska vlada je v dejanskih stikih s španskimi nacionalisti, tako je izjavil zunanji minister Kaury včeraj na vprašanje nekega poslanca. Zastopnik nacionalistov v Budimpešti je grof Carlos Baileno.

Podrobnosti o letalski nesreči pri Ostendeu

Bruselj, 18. novembra. Belgijska vlada je odredila strogo in naglo preiskavo o letalski nesreči pri Ostendeu. Vodstvo preiskave je prevzel sam prometni minister Jaspas. Dimnik tovarne, v kateri se je letalo zaleto, je visok 70 m in je prelomljen v višini 53 m. Letalo so dali v promet šele v maju tega leta.

Zvečer po nesreči je odpotoval v Ostende zastopnik nemškega veleposlaništva v Bruslju, ki bo preskrbel vse potrebno za prevoz žrtev letalske katastrofe. Včeraj je prišel v Ostende tudi brat pokojnega vojvode Hessenskega, ki je član nemškega veleposlaništva v Londonu in na čigar poroko se je vojvodska rodbina peljala.

(Havas) Pilot Anet, ki je edini ostal živ pri večerajšnji letalski katastrofi pri Ostendeu, je dal listu »Derniere Heure« izjavo, v kateri je popisal podrobnosti te nesreče. Povedal je, da je pilot Labot, ki se je smrtno ponorečil, vžgal v megli tri svetlobne signale. Prvi signal je funkcioniral, drugi je takoj ugasnil, tretji se je pa prepozno vžgal. Nato je Labot skušal pristati, toda ker so se signali neredno vžgali in zato preslabo razsvetlili zemljo, je zgrešil letališče. Leteč dalje, je letalo v megli trčilo v tovarniški dimnik. Kdor ni doživel poslednjih sekund pred katastrofo, je dejal dalje Anet, ne more razumeti herojske borbe pilota Labota in njegovih tovarišev ter njihovih nadčloveških prizadevanj, da rešijo letalo in potnike.

Pri nesreči je našla smrt vsa rodbina hessenškega velikega vojvode.

Zalno sejo za žrtvami velike letalske nesreče pri Ostendiju je imela belgijska poslanska zbornica. Govoril je prometni minister Jaspas.

Tako je prav!

Vsakomur naj bo omogočeno videti ZOLAJEV film

VEST ČLOVEŠTVA

Opozarjamo vse, da je vodstvo Elitnega kina Matice sklenilo dati danes tri in jutri dve predstave po globoko znanih pavšalnih cenah. Po Din 3:50 in 5:50 bodo danes predstave ob 16., 19.15 in 21.15 uri. Jutri pa ob 16. in 19.15 uri

KINO MATICA
Tel. 21-24

Kako se je razvijala in rastla Velika Ljubljana

O tem zanimivem vprašanju je včeraj v okviru Ljudske univerze predaval arh. France Tomažič

Ljubljana, 18. novembra.

Ljudska univerza je snovi v mali filharmonični dvorani kina Matice privedla zanimivo in tehtno predavanje o razvoju in rasti Ljubljane od prvih početkov, ko je bil narejen prvi talni načrt za mesto pa do najnovejših dni. Predaval je ob spremljanju skiptičnih slik arhitekt g. France Tomažič. Dvorana je bila nabito polna občinstva, med katerimi je bilo opaziti lepo število arhitektov, profesorjev in akademikov. Predavanje je bilo prav tehtno in je podalo lepo sliko in pogled v bodočnost Ljubljane.

Odlični predavatelj je v uvodnih izjavah naglasil, da se danes čedalje bolj uveljavlja pri urejanju mest tako imenovano urbanistično načelo, ki ga je postavil že francoski arhitekt Clerger. To načelo se ozira pri urejanju mesta na celotno ureditev, upoštevati mora vse prilike kot higijenske, razvojne itd., samo načelo pa naglašata tudi zadovoljitev umetniškega čuta.

Mesto - živ organizem

Vsako mesto ima, kakor vse v naravi, neki svoj red in zakonitost, ako je mesto pravilno urejeno. Primerjali bi ga lahko s človeškim telesom, ker ima prav tako ogrodje, skeletni sistem glavnih prometnih žil, celice in organizme celic v stanovanjih in hišah, pljuča parkov, razne centre, prebavne organe kanalizacije in tako dalje.

Zato je mesto živ organizem, v katerem vse živi, se izpreminja in obnavlja. Toda glavno ogrodje, sistem talnega načrta, ostane in se le izpopolnjuje.

Nadaljnja predavateljeva izvajanja so odkrila razvoj in sestav ograda našega mesta do današnjih dni, pri tem pa mu je nudil talni načrt mesta najvernejšo sliko, da smo lažje opazovali vse spremembe in ves razvoj mesta.

Prvi začetki Ljubljane

Ljubljana leži na podnožju Gradu in Rožnika, na pol na Ljubljanskem polju, na pol na robu Ljubljanskega barja. Lice Ljubljanske kotline je bilo pred davnimi neznanimi časi drugačno, kakor je danes. Golovško gričevje z Gradom in Rožnik z grebeni Polhograjskih Dolomitov so tedaj ločili planoto savskega območja od jezera na današnjem barju. Na eni strani je nalagala Sava prod v številnih skladih, katere vidimo danes v stenah gramoznih in stavbenih jam, na drugi strani pa je jezero oblavilo podnožja obrobni hribov. V tisti dobi je bila pokrajina zelo slikovita, danes pa imamo za jezero v močvirnatem Ljubljanskem barju slabo dediščino, s katero si ne vemo že nekaj stoletij prav pomagati.

Od pamtliveka je vodila skozi naše kraje važna trgovska cesta iz Srednje Evrope proti morju in Italiji. Prvi prebivalci so se naselili na robu jezera, da so se lahko umaknili sovražnim napadom. Prvo naselje je bilo najbrže na Prulah, nato v bližini botaničnega vrta, še kasneje pa med izlivom Gradaščice in Malega grabna. O tej prvi dobi Ljubljane ne vemo nič določnejšega. Pokrajina je v stoletjih spremenila svojo podobo. Ljubljana si je utrla časoma pot okrog Gradu in jezero je odteklo skozi pregrado, upadlo in se osušilo.

Prihod Rimljanov

Obenem s prihodom Rimljanov v naše kraje vidimo, da so od Vipavske doline nastajali trdnjavski pasovi. Ob tem času so Rimljani ob izviru Ljubljane zgradili pristanišče Nauportus, odkoder so po Ljubljani prevažali tovore proti severu.

Rimljani so zravljali tek Ljubljane preko barja, zgradili Tržaško cesto in postavili temelje Emoni. Sredi mesta se je Via Julia Augusta razcepila v današnje Dumajsko in Dolenjsko cesto. Rimljani niso zgradili svojega mesta na trdnih temeljih.

Vidim pa tudi, da Emona ni zrasla iz malega naselja. Ze Rimljani so prinesli s seboj do vseh potankosti izdelan regulacijski načrt ter po njem zgradili mesto. Zunanja oblika je točen pravokotnik. Severno obzidje je stalo v smeri Nunske ulice, južno je še danes deloma ohranjeno, vzhodno je potekalo po Vegovi in Emonski cesti, zahodno pa za vladno palačo.

Rimski talni načrt nam je odkril Walter Schmidt v letih 1909 in 1912. Izbrana lega pa je postala za Emono usodna. Leta 258 so Emončani Emono zažgali, ko je drvel Maksimilijan v Italijo. Leta 453 so pribumeli Huni in požgali in porušili mesto. Prebivalci so si nato zgradili mesto v zavetju pod Gradom. Nastal je Stari trg med Gradom in Ljubljano, ki se je pozneje razširil na drugo stran Ljubljane v Novi trg, ki so ga zgradili predvsem nemški plemiči. Novi trg je bil mesto zase z lastnim središčem. Pozneje se je razširil v smeri današnje Wolfve ulice in Sv. Petra ceste. Na desni strani Ljubljane pa se je Ljubljana širila po načinu Staroga trga pod Gradom od starih vrat pod Trančo z novim Mestnim trgom tja do današnjega Krekovega trga. Bliznja mestna okolica je dolgo ostala nezazidana.

Najstarejša naselja: Trnovo, Krakovo, Šent Peter in Poljanec predmetje so obkrožala mesto od vseh strani. V srednjem veku oklepa kopo Ljubljanskega gradu v podnožju ceste s pričetkom na Sv. Jakoba trgu preko Mestnega trga v smeri proti Poljanam. Vzporedno njej pa teče na levem bregu Ljubljane Gosposka ulica s podaljškom v Wolfovo ulico in Sv. Petra cesti.

Talni načrti

Predavatelj je podal nato pregled posameznih talnih načrtov in jih ocenil. Drugi načrt mesta Ljubljane je iz srednjega veka. Uspošteva že tudi bližnja mestna naselja. Leta 1811 so učenci centralne šole izdelali tretji načrt. Poljanec se precej zrasel in Poljanska cesta je na obeh straneh zazidana daleč ven iz mesta, najbolj pa je viden razvoj ob simetrični Dunajske ceste. Mesto se je približalo pobočju Rožnika. Tivoli postane odslej bistveni sestavni del Ljubljane. V 19. stoletju vidimo v načrtu rast Ljubljane proti Šiški in Vodmatu. Mesto je bilo tedaj pravo vrtno mesto z mnogimi lepo urejenimi vrtni. V to idilo pa se je zakopala železnica s svojim omrežjem. Kot svarilna tabla za prepovedan prehod je videti v talnem načrtu kolodvorsko zemljišče. Po potresu leta 1895 so za Ljubljano nastali veliki regulacijski problemi. Za vedno je bila zamujena prilika, da bi se talni načrt prilagodil novim potrebam. Prijetna podoba vrtnega mesta se spremeni v gosto zazidano mesto z ozkimi ulicami, ki se danes stiska okoli pošte po Prešernovi, Selenburgovi, Aleksandrovi in Tyrsevi cesti.

Ljubljana danes

Po vojni je bilo treba za Ljubljano rešiti mnogo gradbenih problemov. Tega dela se je lotil Plečnik, ki je napravil načrt, na njem pa manjka dober del vzhodne Ljubljane s stari in novim Vodmatom, Zeleno jamo, Mostami, Štepanjo vasjo, dolenjsko stranjo in barjem. V Plečnikovem načrtu se nam razkrije velik del,

skoraj polovica mesta, onkraj kolodvorov in železnice, pri tem pa nas zabohla brazgotini glavnega in gorenjskega kolodvora, kateri skuša mesto obrasti in se jima prilagoditi.

Glavne prometne dotočne ceste delimo v dve skupini. Južno od linije Grad-Rožnik leži Tržaška cesta z okruženim zaledjem Notranjske, Dolenjske ceste z vso Dolenjsko in bodoča Jadranska cesta. Središče Ljubljane, ki je bilo prvotno na trgu sv. Jakoba, se je preselilo po neje na Mestni trg, od tu na Marijin trg in nato pred pošto.

Predmestja in bližnje okoliške vasi so nanižane na glavne dotočne ceste. Centrifugalna sila draginje, špekulacija za zemljišči in odmiranje kmečkega življa so pritegnili v vrtnice mestnih valov tudi vasi, ki jih loči od mesta še ravno polje. Okoliške vasi so tipikalne ekspanzivnega mesta, ki spreminjajo okolico in jo pripravljajo za inkorporacijo mestnemu telesu. Značilna primera sta za to presnavljanje St. Vida in Ježica. Regulacija Ljubljane prehaja tako v regulacijo podeželja.

Končno je predavatelj poudaril, da se danes kuje usoda Ljubljane v njenem talnem načrtu. V njem vidimo velike zakonitosti, strogost linije in točnost simetrije. Predavanje je občinstvo sprejelo z odobravnjem in priznanjem predavatelju za njegova odlična izvajanja.

KINO Na splošno željo podaljšamo, SLOGA toda samo še danes

Filmi,

ki jih velja videti... ali ne videti

»Moj ljubi je lovec«. Kino »Ideal«. V kinu »Ideal« teče te dni film starejšega datuma — »Moj ljubi je lovec«. Zgodba se vsa razblijna v paradnem koraku, dvornem ceremonialu, damah, baronih, grofi in v scenah, ki naj bi pokazale dobre stare čase, ko je med preprostim ljudstvom in med cesarji vladalo neskaljeno, prisrčno razmerje. Kar se da iz poplave navno ponazorjenega pompa in iz operetnih, nemško opasnih vložkov izlučiti, bi bilo tole: Cesar misli privediti lov v gorah. Za to priliko odredi kot adjutanta lepi knežinji Veri, ki bi se bila morala omožiti po očetovi želji z nekim imaginiranim nadvojvodo, postavnega grofa Bromberga. Vzporedno z ljubavno idilo med Brombergom in Vero se razvija druga: mlad gozdar in hči nadgozdarja se zaljubita. Po skokih v stran in po plehko humorističnih intermezjih, ki za njih skrbi Georg Alexander (to pot je manj odvrten kot drugokrat) se vse po cesarjevi zašluzi in milosti srečno razvzolja. Happyend, kot ga pojmuje slabokrvni gornjeavstrijski duh, ki je ves vdijan nazoru, da so bili časi cesarskega sijaja rajj na zemlji, vir sreče in radosti tudi za najnižje ljudi. Slagerji so revni, fotografija blede režija precej naivna. Tu pa tam se »limonadi« vendarle zasveti sprejemljivejša domislica.

KINO Na splošno željo podaljšamo, SLOGA toda samo še danes RAMONA

Huda kopališka sraka pred sodniki

Ljubljana, 18. novembra.

Magajna Dominik-Nedeljko, ki je po poklicu oženjen zasebni uradnik, je poleti pribežal iz Trsta v Jugoslavijo. Je star okoli 35 let, vitkega stasu in eleganten dečko. Pri raznih emigrantskih društvih je dobival podpore in se je kakor sraka selil iz kopališča v kopališče, iz mesta v mesto. Pokazal se je posebnega strokovnjaka v odpiranju kopaliških kabin. Odpiral je kabine mestnega kopališča na Ljubljani, kabine grajskega kopališča na Bledu in kabine kopališča na mariborskem otoku. Izvršil je v vseh teh kopaliških 8 tatin ter je odnesel plen v vrednosti okoli 10.000 din. In vse te tatvine je izvršil meseca julija. Dobro je živel. Naposled pa so ga 28. julija prijeli na mestnem kopališču na Ljubljani v trenutku, ko je odpiral tuje kabine. Policijski agent g. Poljanec ga je prijel in odpeljal na policijsko stražnico. Dominik Magajna je vse tajil. Napravili pa so hišno preiskavo na njegovem ljubljanskem stanovanju in našli prav čedno zalogo po kabinah pokradenih predmetov, zlatnine, ure in druge stvari.

Državni tožilec je Magajno obtožil zločinstva večkratnih vlomnih tatvin in prestopka vlačuganja. Pred malim kazenskim senatom, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Ivan Brelj, je Magajna vse vpreme odločno zanikal. Nikdar ni bil po njegovem zatrjevanju na Bledu, toda oskudovane priče so točno potrdile, kako se je sukal okoli kopalec.

Na Mariborskem otoku je Magajna 9. julija odprl kabino trgovca Rudolfa Komauerja in mu odnesel plen za 1000 din, dr. Svetomiru Dimitrijeviču pa 200 din gotovine. K obravnavi vabljeni trgovec Rudolf Komauer je pred sodniki začuden vzkliznil:

»Saj gospoda ima sedaj še moje nogavice na nogah! Je tisti, ki je hodil okrog kabine. Osumili smo drugega.«

Obtoženec se je dvignil in ogorčeno protestiral:

»Nikdar nisem bil na Mariborskem otoku! Gospoda ne poznam.«

Komauer je pripomnil privatno, da je bil k sreči 40.000 din gotovine deponiral pri kopališki blagajni. Ko bi pa obtoženec še vedel, da bi lahko z ukradenimi ključi odprl blagajno v njegovi pisarni, bi odnesel še 89.000 din gotovine. Priča je naposled še odločno pripomnil:

»Saj so tudi ti rumeni čevlji moji!«

Obtoženec je nato obmolknil. Državni tožilec dr. Fellacher je predlagal strožje kaznovanje, kajti obtoženec je eden onih kriminalnih tipov, ki izkoriščajo dobrodelnost raznih emigrantskih društev, nočejo delati in se klatijo okrog.

Branilec ex-offo: »Obtoženec se zagovarja, da je s seboj prinesel 1200 lir. Kakor je videti, lagati ne zna, zagovarja pa se prav dobro.«

Magajna Dominik-Nedeljko je bil obsojen zaradi zločinstva vlomnih tatvin, prestopka poskuse tativne in prestopka vlačuganja na eno in 8 mesecev strogega zapora, v izgubo častnih

državljanških pravic za 5 let in po prestani kazni bo za vedno izgnan kot nadležen tujec iz naše kraljevine. Magajna je kazen sprejel.

Poneverbe na dohodarstvenem uradu

Stroga revizija in kontrola na mestnem magistratu pod sedanjim režimom je prinesla na dan marsikatero nepošteno in neredno manipulacijo. Pred malim kazenskim senatom, ki so ga tvorili s. o. s. g. Ivan Brelj kot predsednik in kot sodnika gg. Ivan Kralj in Rajko Lederhas, bi se imela včeraj dopoldne vršiti večja obravnava proti dvema magistratnima nameščencema, ki sta bila obtožena zločina uradne poneverbe in zločina zlorabe službene dolžnosti v smislu §§ 319-1 in 397-II kaz. zak. Obravnava pa je bila preložena na nedoločen čas, ker je eden obtoženecv hudo obolen in ni mogel osebno priti k obravnavi. Ozadje procesa je kratko tole:

Ludvik Kratočvil, rojen 10. decembra 1895 v Ljubljani, je magistratni poduradnik, ki ima mesečno plačo 1400 din. Soobtoženec, bolehani Fran Pollak, je mestni uradnik. Oba sta bila zaposlena pri mestnem dohodarstvenem uradu. Revizija je odkrila manipulacije, ki so dale povod za kazensko ovadbo. Kratočvil si je v več letih od 1951 naprej na linjskem trošarinskem uradu na pošti prilastil znesek 19.817 din, Pollak pa od 1950 do 1951 znesek 10.094 din. V mesečne obračune sta vstavljala fingirane zneske. Oba pa sta kasirala še druge manjše zneske.

† Kaplan Franc Murko

Ljubno, 17. nov.

Nocoj ob 1 je umrl, zadet od srčne kapi, g. Franc Murko, kaplan v Ljubnem na Stajerskem. Pokojnik je bil rojen pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju in v mašnika posvečen 20. avg. 1883. Služboval je na Bizeljskem ter si s svojim dušnopastirskim delom pridobil pri vseh svojih faranih največjo priljubljenost. Naj v miru počiva!

Križa v Strojnih tovarnah

Ljubljana, 18. nov.

Po prevratu ustanovljene Strojne tovarne in livarne v Ljubljani s povišanim obratnim kapitalom 10.000.000 kron, so prva leta gospodarske ugodne konjunktore izredno dobro procvitale in so bile vedno obtežane z velikimi naročili. Pozneje, zlasti v letih gospodarske depresije, so začele Strojne tovarne vidno hirati in se boriti za obstanek. Poskušene so bile razne sanacije, toda tovarne se niso mogle izmotati iz krize. Zadnja leta so tovarne dobile velikanska naročila, toda likvidacija faktur je bila težavna. Vodilni faktorji v vodstvu tovarne so vse poskušali, da bi obvarovali to podjetje pred propadom. Na okrožnem sodišču je bilo 16. t. m. uvedeno poravnalno postopanje. Tovarne ponujajo v poravnavo 40% kvoto, plačljivo v enem letu po pravomočnosti poravnave. Poravnalni narok je določen za 27. jan. prih. leta. Kakor zatrjujejo, so Strojne pasivne za okoli 19.900.000 din, aktivna pa cenijo na okoli 15 in pol milj. din. Samo na posestvih tovarne vključeni dolgovi pri vl. št. 107 k. o. Kapucinsko predmestje in pri vl. št. 13 k. o. Karlovske premestje znašajo 12.546.455 din. Vključenih je prav mnogo upnikov, tako: podjetniki, trgovci, Narodna banka na prvem mestu za 9.154.000 din, OUZD za neplačane bolniške prispevke za okoli 300.000 din. Delo v tovarnah skoraj počiva.

Prijet tihotapec

Ljubljana, 18. novembra.

Varnostni organi so te dni prijeli nekega upokojenega železničarja in posestnika iz okolice Smarja in ugotovili, da nosi s seboj tihotapsko blago, večinoma monopolsko robo, kakor vžgalnike, kresalne kamne in podobno. Zaplenili so mu tudi nekaj utihotapljenega svilenega blaga. Aretirance se bo moral zagovarjati pred finančno oblastjo, kar pa ne bo lahko, ker je že znan tihotapec saharina in je bil že večkrat zaradi tihotapstva kaznovan.

Naročajte Slovenski dom!

KINO SLOGA
Ze jutri premiera!
Ze jutri premiera!
Ganljivi roman požrtvovalne in iskrene bratske ljubezni!
Melodija polna strasti in melanholije!
Rezervirajte si vstopnice v predprodaji!Veletfilm iz ruskega emigrantskega življenja.
V glavni vlogi: Karin Hardt in Peter Voss.Telefon 27-30

Karambol v Šiški

Ljubljana, 18. novembra.

Dočim gosta megle predvčeršnjim ni povzročila nobene nesreče, je včerajšnji sneg bil posredno vzrok, da sta se zaletela v Šiški tovorni avto in tramvajski voz. Tramvajski voz je vozil s plugom za sneg ter je čistil progo v smeri od remize proti mestu. Pred Hočevarjevo lekarno v Šiški mu je pridrvel nasproti tovorni avto ter se zaletel v voz. Ob udarcu je precejšnjo škodo trpel tako avto, kakor tramvajski voz, ki ga je vozil voznik mojster g. Ivan Bitenc iz Podgore pri Sv. Vidu. Avto se je s tako silo zaletel v tramvaj, da je 48 letnemu Bitencu zmečkal levo in poškodovalo desno roko. Bitenc je bil prepeljan v bolnišnico, policija pa je začela preiskavo, ki naj ugotovi, kdo je kriv hude nesreče.

Nesreča se je zgodila na križišču Tržne ulice s Celovško cesto. Sofer Hainž Stefan, uslužben pri vinski trgovini Štepec v Šiški, je hotel zaviti v Tržno ulico, pri čemer je računl, da bo tramvaj obstal na postojališču ob Gasilskem domu. Ker ni dovolj pazil, da bi videl, da tramvaj orje sneg in da bo zato vozil kar naprej, je na križišču ceste prišlo do usodnega trčenja.

Tatvine mesa na klavnici

Ljubljana, 18. novembra.

V mestni klavnici se je zopet začela sezona, ko se množe tatvine mesa dan za dnem. Tatvine se opravljajo kar na debelo in je policiji v zadnjem času uspelo, da je prišla v dveh primerih tudi tatove. S tem je bilo ugotovljeno, da krađejo meso tudi mesarski pomočniki in delavci, ki nakradno blago prodajajo naprej drugim mesarjem. Ker je v klavnici, zlasti v zimskem času, vedno mnogo zaloga mesa, odkidovanosti lastniki tega takoj ne opazijo, kaj vse jim manjka. Če bodo hoteli preprečiti tatvine, bodo mesarji sami morali skrbeti za to, da se tatvine niso bodo ponavljale. Doselej sta bila aretirana dva brata, od katerih je bil eden mesarski pomočnik, doma iz okolice Ljubljane. Pri njih so našli varnostni organi večje količine mesa in hkrati našli dokaze, da nista kradla prvič. Našli so pri njih vprav velikanske zaloge sevrte masti, ki sta si jo prav gotovo nacevrla v nakradene slanice.

Odkodnina za transfuzijo krvi

Ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja v Belgradu je za splošno bolnišnico v Ljubljani odobrilo cenik, po katerem se bodo odslej zaračunavale poleg običajnih oskrbnih stroškov tudi pristojbine za kri, ki jo bodo zdravniki med zdravljenjem ordinirali posameznim bolnikom.

Oproščeni so teh pristojbin vsi državni, samoupravni in banovinski uslužbeni ter stromašni državljani.

Zasebnikom s lastnim imetjem se bodo zaračunavale pristojbine po višini predpisane jim letnega davka, upoštevajoč tudi dejstvo, kolikokrat je bila dotičnemu bolniku oddana kri v toku iste bolezni.

Podaljšan rok prijave denarnih zavodov v zaščito

Belgrad, 17. nov. AA. Z uredbo ovd 16. t. m., ki jo je na predlog trgovinskega ministra sprejel ministrski svet, je do 23. februarja 1938 podaljšan rok za sprejemanje prošenj denarnih zavodov, ki bi se hoteli poslužiti zaščite po uredbi o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov od 23. novembra 1934. Uredba je izšla v dobi najhujše gospodarske in bančne stiske, ko je bilo treba izdati posebne moratorne zakonske določbe za denarne ustanove in kreditne zadrage. Odtlej so se gospodarske in denarne razmere v dobrni meri popravile. Likvidnost denarnega tržišča se je precej dvignila. Razen tega so imele banke in zadrage dovolj možnosti in časa, da urde svoje stanje ali veaj ugotove, ali jim je potrebna zaščita ali ne. Z uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov pa so do končno urejene terjatve denarnih zavodov in zadrug do kmetovalcev. Po izjavi Narodne banke in Poštne hranilnice bo dana možnost, da bo precejšen del teh terjatev mobiliziran s posebnim kreditom, ki ga bodo te ustanove dovolile denarnim zavodom in zadrugam. Iz vseh teh razlogov ni nobene potrebe več da se ta rok, kakor doselej že dvakrat, podaljša zopet za leto dni, marveč samo za krajšo prehodno dobo, tako da bo po njegovem preteku prenehala možnost, da dobe denarni zavodi in za-

druge po tej uredbi zaščito. Na podlagi dosedanjih izkustev pa namerava ministrstvo za trgovino in industrijo izdati uredbo, ki bo za primer prehodne nelikvidnosti ali trenutnega navala vlagateljev preprečila težke posledice za kredit v državi. V tem primeru bodo lahko za zgled druge države, zlasti srednje Evrope. Nova uredba bi morala stopiti v veljavo po poteku roka, ki ga določa zavodom dosegljanja uredbe.

Žrtev družinskega nesorazuma

Včeraj dopoldne se je v Šiški v Frankopanski ulici oglasil 30-letni brezposelni delavec Zdravko Kariž, sorodnik Smrkoljeve družine, ki stanuje tam. Prosil je za vodo 63-letno go. Avguštno Smerkoljevo, mater 12 otrok, med njimi znanega dentista in gledališkega igralca in inspicijenta, ki je pred leti umrl. Ko je dobil vodo, je udaril go. s o. s. sekiro po glavi. Ranjeno gospo so pripeljali v Leonišče, napadate pa se je na večer sam javil na policijo, kjer so ga zaslišali. Preiskava je doznala, da je storil dejanje v afektu in da so razlog za to nesporazumi med sorodstvom.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Po stanju danes ob 7 zj.

Table with columns: Kra, Barometer, Temperatura, Vetr, Pada vine. Rows include Ljubljana, Maribor, Zagreb, Belgrad, Sarajevo, Skopje, Split, Kumbor, Rab.

Pripomba Vremenska poročila od Belgrada naprej se nanašajo na prejšnji dan.

Vremenska napoved: spremenljivo vreme. Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od večeraj do danes: Večeraj je bilo ves dan oblačno, ob 11.15 je rosil dež, ob 12.40 pa je pričelo rahlo snežiti.

Ljubljana danes

Koledar

Danes četrtak, 18. novembra: Odon. Petek, 19. novembra: Elizabeta.

Nočno službo imajo lekarnice: dr. Piccoli, Tyrševa c. 6, mr. Hočevar, Celovška c. 62, in mr. Gartus, Moste.

TEL 27-30 SLOGA

Na splošno željo podaljšamo film »Ramona« Prekrasna ljubavna epopeja. Film v naravnih barvah. — Nemški dialog.

TEL 21-24 MATICA

Hočemo, da vidi vsa Ljubljana naš film

VEST ČLOVEŠTVA - Emilie Zola

Zato danes predstava po znižanih cenah Din 3-50 in 5-50.

TEL 22-21 UNION

Priznani film francoske umetnosti La Bandéra (Zastava) V glavni vlogi ANNA BELLA

Predstave ob 16., 19. in 21. urah

VII. prosvetni večer, ki bo v petek, 19. nov. ob 8 v beli dvorani hotela Union, bo gotovo zadovoljil cenj. občinstvo. Malo se je pisalo, še manj govorilo o pogorju, ki meji Španijo od Francije, t. j. o Pirenejih. Znano je, da je to pogorje silno težko prehodno in so redki gorski prelazi, ki vodijo iz Francije čez Pireneje v Španijo.

Na rednem občnem zboru JKAD »Danice« je bil dne 16. novembra 1937 izvoljen sledeči odbor: predsednik Grafenauer Bogd., cand. phil., podpredsednik Perhace Leo, stud. iur., tajnik Gradšnik Janez, stud. phil., blagajnik Novina Karel, cand. iur., gospodar Gasperšič France, cand. iur., arhivar Ponikvar Rafael, stud. med. Nadzorni odbor: Aljančič Peter, cand. tehn., Benkovič Ciril, cand. iur., Novak Vlado, cand. phil.

Na rednem občnem zboru Akademskega kluba elektrotehnikov je bil izvoljen tale odbor: predsednik Cerkevnik Gregor, podpredsednik Berdajs Bogd., tajnik I. Železnik Milan, tajnik II. Zagar Dušan, blagajnik Tepina Pavle, knjižničar I. Furlan Andrej, knjižničar II. Mikola Franc, arhivar: Vidovič Anton, revizorja: Sila Franc, Hartner Drago, delegati za Z. S. K. T. F.: Brelih Miloš, Tepina Pavle.

Združeni zasebni in trgovski namočenci Slovenije imajo sestanek v četrtak, 18. novembra ob 8 v beli dvorani Uniona. Spored: 1. Predavanje ravnatelja g. dr. Vrančiča o pokojniškem zavarovanju trgovskih sodruštev. 2. Poročilo predsednika podružnice o boju za novo uredbo o odpiranju in zapiranju trgovin. 3. Službenosti. — Povabite tudi svoje tovaršice in prijatelje našega društva!

Opozorilo vsem voznikom s konjsko vprego. Do nadaljnjega je prepovedan ves vozovni tranzitni promet po Subičevi ulici od Blewaisove ceste do Levstikove ulice in po Levstikovi ulici od Subičeve ulice do Erjavčeve ceste. Mestna občina je postavila na križišču Blewaisove ceste in Subičeve ulice in na križišču Erjavčeve ceste in Levstikove ulice primerno značke z napisom »vozovni tranzitni promet prepovedan«.

Najvišje pokroviteljstvo za ljubljanski veleojem. Tudi prihodnjete prireditve ljubljanskega veleojema bodo pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja Petra II., kakor je obvestila pisarna Nj. Vel. kralja predsedstvo veleojema.

Vsem društvom in organizacijam v Ljubljani. Mestno poglavarstvo v Ljubljani sklicuje sestanek glede proslave državnega praznika 1. decembra. Sestanek se bo vršil v soboto, dne 20. 1. m. ob 17. uri v veliki magistratni dvorani. Na sestanku se vabijo zastopniki vseh narodnih, prosvetnih, telesno-vzgojnih in gasilnih društev. Posebna vabila se ne bodo razpisovala.

Ljubljansko gledališče

Drama. — Začetek ob 20. Četrtak, 18. novembra: Julij Cezar. Red Četrtak.

Petek, 19. novembra: ob 15. uri Pesem s ceste. Ljudska predstava po globoko znižanih cenah od 14 din navzdol.

Sobota, 20. novembra: Simkovi. Izven. Znižane cene od 22 din navzdol.

Opera. — Začetek ob 20. Četrtak, 18. novembra: Linda di Chamounix. Red B.

Petek, 19. novembra: Zaprti. (Generalka.) Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Sobota, 20. novembra: Gorenjski slavček. Slavnostna predstava v proslavo 100 letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja. — Izven.

Počasi prihajamo v zimo

Ljubljana, 18. novembra.

Zadnji sneg nas je iznenadil. Nihče se ga ni bil nadejal, vsi smo si želeli tako tople pozne jeseni kakor so jo bili napovedovali prvi novembrski dnevi, mile, sončne jeseni, ki je odlagala skrbi za suknje, drva in premog še daleč tja v bodočnost. Pokazalo pa se je, da misli sneg zares. Predvečernim se je na mesto vlegla prava londonska meglja, ki je zabilasala vse razločnosti, sprehod po mestu je bil podoben fantastični hoji po ulicah na morskem dnu potopljene naselbine. Ulice so bile kakor z gostim dimom zakajeni rovi med nejasnimi stenami; ljudje so se luščili in motali iz megle kakor potapljači iz motnih vodnih globin. Zvečer je meglja zagodla vsej moderni »iluminacijski« tehniki. Obločnice skoraj niso utegnile svetliti; naredil si dva, tri korake skozi za silo razsvetljeni prostor, pa si se spet pogreznil v temo in brodil po njej k novemu svetlobnemu jedru. Zdaj pa zdaj je zablodila od nekod iz teme zaspana kresnica; nejasna prikazen je jedro svignila mimo tebe — kolezar. Ljudje so hiteli; nekateri so zavihali ovratnike, drugi so srdito tiščali robove pred usta, da se ne bi zastrupili pri tem nenadnem »plinskem« napadu. Strazniki so bili kakor magični dirigenti; z gumijasto taktirko so »regulirali« divjo plav avtomobilov, koles, vozov in drugih »prometnik«, ki so švigala iz megle, malo pomežiknila s trudnimi rumenimi očmi, pa spet izginjala v temno sivino. Čudom čuda: tudi v nočnih urah se je slika spreminila; kaj malo bratcev se je z negotovimi koraki plazilo vzdolž ob zidovih. Res čudovita, izjemna noč!

Tudi večeraj dopoldne je še ležala meglja nad mestom, bila pa je mnogo bolj zamolkla, kar plavkasto siva. Če si globoko vdihnil, se ti je zadelo kakor bi bil vdihnil veliko porcijo kolodrovega dima, ki ima čuden, zopern okus po premogu. Proti podnevu se je meglja nekoliko dvignila. Ljudje brez dela so utegnili opaziti celo kos vijoličasto-črnega, zimsko dremotnega Goloveca. Mraz je nenadoma odnehal.

»Boste videli, gospa,« je hitela pripovedovati precej obilni »kuncčič« zgovorna branjevka, »da bomo še danes dobili sneg! Mene že dva dni boli noga. Nocoj vso noč nisem mogla spati, kar prekladala sem se z ene strani na drugo, tako da sem bila jutraj od napolepanca kar napol matasta!«

Seveda, ženske imajo zmerom prav in zato je tudi ta branjevka obdržala svoj prav. Okrog polдне se je začelo izpod neba usipati drobno zrnce, ki mu nekateri pravijo »babje pšeno«, drugi pa »babja jeza«. Kakšne pol ure sta pšeno in jeza še ostala pri svoji skromni obliki, nato pa sta začela lesti narazen. In kmalu se je začel sukljati po zraku pravi pravcati sneg. Sivkast puh je dahnil v asfaltni tlak in v ta puh in v tem puhu so seveda

brž — po znani srbski prisplovičju »sve zverke pokazivale svoje tragove; seveda je bilo največ človeških zverek«. Ponekod si lahko prav razločno prečitati »Palma«. Kmetice, ki so — kakor pravi narod — pospravljale svoj »ok in pok«, so menale in se prestopale z ene noge na drugo. Da bi se malo segreli, so začeli seveda živahno telovaditi tudi najgibnejši udje človeškega telesa — jeziki!

Kostanjarji so za reklamo in vabo dvigali pokrove, da je buhal svetel, vesel ogenj. Marsikdo je zavil k njim in naročil »za dva dne«.

Mlekarice so se podvzvale. Urno so stopale za vozčki, da bi bile prej doma. Na lasih, ki so se vsipali izpod visoko privezanih rut, so se nabirale snežinke. Ljudem so začela od mraza in naglice rdeti lica.

Pred sodnijo sta dva delavca nakladala »stari« sneg. Prvi je kopal s krampom, drugi pa je z lopato metal grude na voz. Od časa do časa je s hripavim glasom zagodel: »Ona mene gleda, jaz pa njo, jeza me popade, smuk za njo.« Star možak je podrsaval in škrtkjal po spolzkem tlaku. Šibil se je pod veliko vrečo, iz katere je štrčala klekovina. Bogve, čemu jo bo rabil? Počasi je lezel in potihem klel.

Včeraj so prilezle na dan galoše. Moški se jih ne otepaajo toliko kakor ženske, ki morajo graciozno kopitca zamenjati z nerodnimi slonovskimi bodali. Toda mokrota, mraz in ljubo zdravje tudi lepoto nazadnje nekoliko speljata na pot prevdarnosti in — previdnosti.

Za Ljubljano so moževali brezposelnost. Stiskali so se pod nastrešek, cepetali z nogami in meli roke. Velik, raztrgan fant rdečega, pegastega obraza in svetlo rumenih las, iz katerih je tu pa tam štrčala še slamatna bilka od davi, je prišel po nasipu in se priključil »parlamentu«. »Uganite, kaj imam?« »Pokaži, rajši!« Zelena steklenica se je prikazala. Brž so se stegnile roke. »Na, Matič, ti potegni najprej, ki se spoznaš!« Matič si ni dal dvakrat reči. Ko je odstavil, se mu je zadovoljno razlezel obraz. »Ma je mačun, hudič!« je dejal.

Pred kolodvorom so se prestopali postreščiki. Nič kaj ni bilo zasluška. V slabem vremenu potuje samo kdor mora. Tiščali so roke v žepu in se ozirali na vse strani, da bi opazili kaj zanimivega. Čakanje je dolgočasno, da se Bogu usmili! Nekateri so se pogovarjali, drugi so strmeli z zaskrbljenimi obrazi v časopise.

Tudi dopoldne sneg ni hotel nehati. Počasi pa varno je sedel na topla mestna tla. Ljudje so hiteli, ulice so bile bolj prazne kot ob dežju. V mestu je bilo po dolgem času tiho. Sneg je dušil hrum.

Zvečer pa so se med plešotimi snežinkami že začele nekaterim javljati skrbi, kaj bo pozimi, ko ni denarja, drugim pa so vsajale vesele misli na smučanje, na ples in na sezono veselih zabav.

Napeljava elektrike na Dravskem polju

Dravsko polje, 16. novembra.

Po dolgih pogajanjih med kmeti na Dravskem polju je stopilo vprašanje elektrifikacije v ospredje. Po žužnih vaseh, med Pragerskim in Sv. Lovrencem ima že Velenjska elektrarna načrte in je le želeti, da čim prej pride do ureditve teh dolgoletnih želja. Je tu cela vrsta velikih vasi, 16 po številu, v razdalji največ 20 km, ki bodo na ta način prišle do moderne razsvetljave, do bogatega izvira pogonske energije za stroje itd.

Za vasi v severnem in srednjem predelu, severno od linije Fram-Hajdina, pa pripravljajo električno napeljavo falka elektrarna, ki ima tod mimo speljano daljnovidno proti Ptujju in Ormožu. Tudi tu pride v poštev 14 velikih vasi ter razsvetljava za državno cesto Maribor-Ptuj,

kjer je promet ob vsakem času izredno velik. Vendar pri falkem podjetju še ni nič gotovega, ker so nekateri kmetje še vedno precej konzervativni. Treba bi bilo vse »spreobrniti«, da bi delo tem lažje in hitreje napredovalo.

V ta namen se je v Sv. Marjeti ustanovil tudi pripravljalni odbor za bodočo električno zadrugo, drugod pa pripravljajo idejni teren še društva, tvrdke, občine itd.

Čeprav je delo za elektrifikacijo krenilo z mrtve točke, vendar bo treba še precej skrbti, da se tudi vse v najlepšem redu konča. Prebivalci so pripravljani pristopiti s kulukom, brezplačnimi vožnjami itd., želeti je še samo, da tudi posamezne občine pomagajo z denarnimi podporami, ter da se doseže kaka dotacija tudi s strani banske uprave.

Iz športne krošnje

Mednarodni koledar nogometnih prireditev za leto 1938 je naslednji: 3. aprila Jugoslavija: Poljska (izločilna za svet prvenstvo); 8. maja Romunija A: Jugoslavija A v Bukarešti za pokal kralja Karola, Jugoslavija B: Romunija B v Belgradu; 5. junija Jugoslavija: Madžarska v Belgradu; 27. avgusta Českoslovaška: Jugoslavija za Benešov pokal; 6. septembra Jugoslavija: Romunija v Belgradu za Benešov pokal, Romunija B: Jugoslavija B v Bukarešti; 25. septembra Poljska: Jugoslavija v Jugoslaviji za Piłsudski-jev pokal. Koledar pa še ni popoln, ker je JNS še dogovarja z Avstrijci, Italijani, Nemci in Holanci.

Prvi letošnji smučarski skoki. Letošnje smučarsko sezono so otvorili v Bergenu s tekmovaljenj in skokih Zmagal je Birger Ruud s 46 m dolgim skokom. — Za letošnje FISine tekme v slalomu in smuku je norveška zveza določila med drugimi Fossumia, Lassena-Ordakla in Larsena. Oba Ruuda in Andersen so določeni samo za skoke.

10.000 lir nagrade daje italijanska kolesarska zveza onemu italijanskemu dirkaču, ki bo v prihodnji sezoni izboljšal svetovni rekord v enourni vožnji, ki ga je pred nedavnim postavil Francoz Archambaud z 45.84 km.

Nov višinski rekord s hidroavionom sta dosegla italijanska polita Nicola Mauro in Mario Stoppani Z motorjem tipa Cant Zappata in z bremenom 1000 kg sta se dvignila v višino 10 tisoč 360 metrov. Dosedanji rekord je imel ruski pilot Erehov z višino 9190 m.

Skladi za preskrbo starih in onemoglih delavcev

V posameznih obratih obstojajo skladi za preskrbo starih in onemoglih delavcev. Ob uvedbi starostnega zavarovanja delavcev so ponekod začeli razpravljati o tem, če je umestno, da taki skladi še v bodoče obstojajo in če naj delavci in delodajalci tudi še v bodoče prispevajo poleg prispevkov za starostno zavarovanje tudi še za te sklade.

Glede tega se je pojavilo naziranje, da je najboljšje, če se zbrana sredstva teh skladov razdelje. Tisti, ki hočejo to doseči, zatrjujejo, da bi bilo nevarno pustiti in zbirati te sklade še naprej, ker jih bo gotovo porabil Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu.

Zato smatramo, da moramo posebej poudariti, da je vsaka taka trditve neresnična in se tako trditve iznaša samo zato, da se razbijajo skladi, ki so se s težkimi žrtvami zbrali. Sredstva takih skladov morejo služiti izključno le onim, ki so ta sredstva zbrali.

Pripominjamo, da bo v kratkem stopil v veljavo Pravilnik o prostovoljnem višjem zavarovanju delavcev, za primer onemoglosti, starosti in smrti, ki bo za delavce na zelo primeren način rešil to vprašanje. — Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Izza naših meja

Čičarija je bila že pred vojno znana kot izredno rečna. V dobrih časih so kmetje že še za silo rinili skozi. Po vojni pa se je položaj z dneva v dan slabšal, zlasti pa v zadnjih letih. Samo v mali vasi Vodiče je šlo tega leta na boben 19 kmetij. Stevilo goved se je n. pr. zmanjšalo od 49 na 27, konj in mežgov od 22 na 7, ovc od 657 na 250, a koz po zakonu sploh ne smejo rediti itd. Zanimivo je še to, da se je izselilo iz te vasi od 1. 1918 sem 59 družin in 19 neozmoženih.

Z velikimi svečanostmi so blagoslovili v Istri novo rudarsko naselje, imenovano »Adria« pri Labinu. Tu je prav rudnik, ki v Avstriji ni bil preveč izkoriščen, ker je bilo dovolj premoga drugod in je bil ta rudnik le krajevnega pomena. Danes pa so ga Italijani dvignili na prvo mesto v državi in ga pričeli z vso intenzivnostjo izkoriščati, da so dvignili produkcijo premoga od 79.561 ton v letu 1921 na skoraj en milijon v letošnjem letu. Ker je v zvezi s produkcijo narasčalo tudi število delavstva, saj jih je bilo n. pr. 1. 1927 komaj kakih 800, a je do letos naraslo na 6370, je bilo treba v naglici skrbeti tudi za njih stanovanja. V ta namen so letos zgradili celo vas stavn s cerkvico v sredi, pa tudi s fashištinim domom in poslopji za upravo. Vendar pa je vas za vse rudarje in družine premajhna, ker šteje komaj kakih 50—40 stavn. Večidel rudarjev je namreč doma iz okoliških vasi in gre do po delu domov. Novi hiše so namenjene predvsem za priseljence z družinami ter za uradništvo, dočim je za samske moške preskrbljeno z nekakimi kasarnami, kjer so skupna ležišča. V rudniku delajo nepretrgoma v treh izmenah po 8 ur, dovoljeno pa je tudi nadurno delo, ki ga celo čisto zahtevajo. Ker je delo zelo naporno, lahko vzdrže le krepi mladeniči. Še celo ti se prekmalu izčrpajo. — Svečanosti blagoslovitev te nove rudarske naselbine je vse italijansko časopisje navdušeno pozdravljalo kot velik uspeh fashištinice politike in gospodarstva.

Izpred sodišča. Sodišče je bil naznanjen Ivan Kavčič iz Prvačine. Pri njem so namreč našli smodnik, ki ga je ovađeni jemal iz nerazstreljenih vojni izstrelkov, ki jih je zbiral, da bi prodajal staro železo. — Ker sta letos maja ukradla dva železna droga na škodo pokrajinske uprave, se bosta morala zagovarjati Blaž Rutar in Albin Kragelj iz Tolmina. Njuno tatvino so odkrili šele sedaj. — V Gorici sta bila aretirana iz političnih razlogov neki Anton Kamensček in Jug Anton. Slednji je bil znan včasih kot fašist in je s Solkana. — V Gorici je bilo obsojenih osem Slovencev na konfincijo, ker so bili znani kot nerazpoloženi proti fašizmu. In sicer so to: Sirk Karel, Hrvat Anton, Truda Anton, Skabin Alfonz, Perhacev Peter, Albin in Mirko Kralj in Boneta Anton. Vsi bodo morali za pet let na otok Ponos, le Kralj Mirko se nahaja v tržaških zaporih. Med drugimi pa sta bila postavljeni pod policijsko nadzorstvo dva duhovnika iz Goriske. Eden izmed njiju je župnik Štefan Tonkli,

Od tu in tam

Professor Piccard, znani stratosferni letalec in raziskovalec vseмирskih plasti, se že nekaj dni nahaja v naši državi. Najprej je obiskal Belgrad, za njim pa Zagreb. Tamkaj bo imel jutri v radiju predavanje o vseh svojih dosedanjih poskusih poletov v stratosfero in tudi o znanstvenih rezultatih, ki jih je dosegel ob raziskavanju kozmičnih žarkov. — Kakor znano, je prof. Piccard že dvakrat vzletel z balonom v stratosfero, za tretji polet pa se pripravljaja pravkar. Po vsej Belgiji se zbira denar v ta namen. Zbirka je dosegla menda že nad 3 milij belgov.

Krški skof dr. Josip Srebrnič je poslal nedavno sokolskemu glasilu »Sokolski glasnik« pismo, v katerem protestira proti sliki, ki je bila v tem listu objavljena. Slika je namreč predstavljala naraščajnice v ne preveč dostojno krojenih oblekah, kar pa gotovo ni v skladu z moralno in dostojnostjo. Skof Srebrnič graja to nedostojnost in napoveduje še nadalje boj nemoralni, pa naj najde nemoralna svoje povzročitelje kjerkoli in v kateremkoli protežiranem ali neprotežiranem društvu.

Veliko tovarno radijskih aparatov namerava v naši državi zgraditi velika tvrdka Philips, ki se je iz tega namena že obrnila na občino v Pančevu, naj ji odstopi 50.000 m² zemljišča. Nova tovarna ne bi izdelovala le radijskih aparatov, temveč tudi röntgenske aparate, medicinske instrumente ter tudi aparate za zvočne filme. Pančevska občina je prošnji ugodila ter že odredila zemljišče, obenem pa odpovedala tistim tvrdkam, ki so imele isto zemljišče do sedaj v zakupu. Po pogodbi, ki jo je predlagala tovarna Philips, bi se najprej zgradila tovarna na prostoru 20.000 m², na ostalem zemljišču pa bi se postavili drugi tovarniški objekti, v teku nadaljnjih 10 let. Tovarna bo v to novo podjetje vložila okrog 70 milij. din.

Z vso gotovostjo se Zagrebčani nadejajo, da bo njihova radijska postaja ojačena od 2 in pol KW na 20 KW in pozneje spet na 50 ali 100 KW. Odkod se je la vest razširila, niti sami ne vedo. Pač pa je gotovo, da se je radijska družba v Zagrebu že lani pogajala z bivšim poštnim ministrom dr. Kaludjerčičem o ojačitvi energije postaje tako, da bi Zagreb imel odsej 20 KW močno postajo, ki bi se dala pozneje ojačiti še višje do 100 KW, obenem pa bi se nova oddajna postaja postavila v Splitu z jakostjo 5 KW. Obenem je bilo takrat govora tudi o novem Radijskem domu v Zagrebu, ki bi stal okrog 2 milij. din. Hrvatje pravijo, da govori za ojačanje radijske postaje največ dejstvo, da bodo tudi naši izseljenci širom sveta mogli nemoteno poslušati oddaje domače postaje.

Posebno pripravo, ki bo kontrolirala odnosno beležila delo strojevodje na železniških lokomotivah, je izumil mladi strojevodja Peter Kordič iz Pakraca. Priprava bo važna zlasti za primer kake nesreče, ko se bo moralo ugotoviti, jeeli strojevodja uporabil vse signalne možnosti, ali pa tudi vse zavore, da bi se izognil nesreči. Tako bo priprava kontrolirala, če je strojevodja ob vsakem prehodu ceste preko proge dal znake za zaviranje ali za ustavitve vlaka. Novi izum je avtomatska priprava, ki bo železniški upravi prišla zelo prav.

Zive zajce so začeli na veliko loviti v obširnih loviščih v Medjimurju, da jih potem pošiljajo spet žive v inozemstvo. Tak lov je posebne vrste. Gonjači vlečejo do 1000 m dolgo raztegnjeno mrežo, njim nasproti pa gonijo gonjači divjačino. Prestrašeni zajci ne vidijo razpete mreže in se zato vanjo zaletajo, kar pa zajce še mnogo bolj zmeša. Vse plen pokupi znana trgovina z divjačino Vajda v Čakovcu, ki žive zajce prodaja v Švico, Nemčijo in Francijo, kjer jih porabijo nato za razploditev v domačih loviščih.

V Belgrad je dopotoval generalni ravnatelj bolgarskih železnice Boris Kolčev ter obiskal svojega jugoslov. tovariša inž. Naumovića. Kolčev bo skušal ob tej priliki urediti nekaj spornih vprašanj, ki se tičejo železniških zvez med našo državo in Bolgarijo, ter načeti še druga vprašanja, ki zadevajo železnice obeh držav.

Brez nagrade je ostal upokojeni general Josim Gajič, ki je bil daljši čas komisar v Združenju rezervnih častnikov. Mož ni prejel za svoje delo nobene nagrade, naker je tožil državo kar za 185 tisoč dinarjev. Pri razpravi so bili zaslišani kot priče tudi bivši minister Zika Lazič ter več policijskih uradnikov v Belgradu. Nazadnje je sodišče odločilo, da Gajiču ne pripada nobena odškodnina od strani države.

Katoliško gimnazijo je sklenil odpreti skotijški ordinarij škofije v Bački. Dosedaj so se namreč duhovniški kandidati iz teh škofij šolali in vzgajali v dijaških semeniščih v Zagrebu, Djakovu in Travniku. Za bogoslovje bodo kupili neko starejšo poslopje in ga prenovili, za gimnazijo pa že imajo svojo zgradbo. Prihodnjo jesen bosta oba zavoda že odprta.

Med dvema tekmeema v ljubezni se je v vasi Siska v Prekmurju pretekli terek odigrala krvava borba. V hiši bogatega kmeta Martina Žižka se je zbralo mnogo vaščanov, ki so luščili bučne pečke, kajti gospodar ima svojo pripravo za proizvajanje bučnega olja. Pisani svet se je zbral, mnogo deklet in mnogo fantov. Med njimi pa tudi 20-letni Ivo Feher ter 22-letni Josip Pavel, ki sta bila oba zaljubljena v Žižkovo hčerko. Ko so pečke oluščili, se je začelo rajanje. Josip in Ivan sta silila v dekle, vendar je imel nekaj uspeha edinole Ivan, dočim ni bil Josip deželen niti skromnega pogleda s strani dekleta. Jazen je Josip počakal Ivana in ga z nožem petkrat zabodel zunaj hiše. Napadence je imel še toliko moči, da je ubijalca zgrabil, naker mu je Josip zadal še tri težke rane, ki so stale Ivana smrti.

Pogozdovanje dalmatinskih golčev je postala že neodložljiva potreba. Ministrstvo za gozdoenje in rudnike, ki je s tem delom pred letom začelo po vsej državi in v ta namen tudi odobrilo nekaj milijonov dinarjev podpore, je sedaj izjavilo, da država ne bo mogla vsega pogozdovanja finansirati, ker so golčave preveč obsežne, saj jih je premnogo v Dalmaciji, Heregovini, Liki in Južni Srbiji. Zato so Dalmatinci prvi začeli misliti na to, da bi si pomagali sami. Najbrž bodo zabeli z veliko propagando, v kateri naj bi svoje žrtvovali tudi tisti, katerih potomci bodo pozneje uživali sadove tega dela.

V Belgradu se te dni nahaja naš slovenski rojak, pravi Ahasver, Stanislav Kondor, rodom iz Murske Sobotne. Mož je prinesel s seboj veliko mapo, polno odličnih karikatur najodličnejših svetovnih politikov in državnikov. Kondor je dosedaj prepotoval 32 držav križem sveta, obenem pa obiskal tudi vodilne državnike, da si je naredil njihove karikature. Kondor bo v kratkem spet zapustil našo državo in jo mahnil spet naprej po svetu, kar tako na slepo...

„Slovenski dom“

se naroča v vseh podružnicah Slovenca, kjer se sprejemajo tudi oglašja za naš dnevnik

Zakaj se bori moderna ženska

Vloga, ki jo igra v modernem življenju ženska, se čedalje bolj oddaljuje od tiste iz nekdanjih časov. Ženske same so danes ponekod že organizirane in skušajo s pomočjo teh organizacij preprečiti svet, da je največja krivica, če ženske ne smejo opravljati prav vseh služb z enako pravico kakor moški. Moderna žena ni več navezana samo na domače ognjišče, noče biti več samo žena in mati, pač pa v vseh stvareh enaka možu. Golovo so ženske v mnogih ozirih včasih res upravičene, da se polegajo za te pravice, vendar lahko trdimo, da je treba posebno pri tem vprašanju poznati gotove meje. Ženske so danes narskeje že prekorale te meje, zato pa tudi niso izostale posledice, ki so ponekod tako kruto raztrgale družinsko sožitje, kažejo pa se tudi že daljne posledice, ki jih bo moral občutiti celo ta ali oni narod. V času, ko se ženska brani v prvi vrsti biti mati in gospodinja ter se zanima za vsem drugim prej, poselja svet, ki vendar ni še toliko zaslepljen in kratkoviden, vendarle pozoren.

Ena najnovejših zagovornic modernih žensk je prav gotovo slavna ameriška pisateljica Fannie Hurst. Zanimivo je vendar vedeti, kakšno vlogo daje modernim ženskam ta pisateljica. Ni to samo ženska, ki slovi v Ameriki po svojih številnih romanih, pač pa velja tudi za neutrudljivo borilnico za pravice moderne ženske v Ameriki. O njej pravijo, da se ni nikdar sramovala ali bala povedati svojim tovarišim in tovarišicam resnice, čeprav je ti niso vedno prav radi poslušali. Fannie Hurst je srednje starosti, vendar je še vedno duševno tako mladolostna, da se kar nič ne razlikuje od njenih najmlajših tovarišic. Bolj kot kdo drugi je razumela stremeljenja modernih Američank in

Največjo zbirko možganov

ima Zavod za možganska raziskovanja na vseučilišču v Washingtonu (Georgetown University) v Ameriki. Ravnatelj anatomskega oddelka trga vseučilišča, Otmar Solnický, je namreč zbral do sedaj že 5000 najrazličnejših možganov sesalcev, ptičev, plazilcev (kuščarjev, kač itd.), rib itd. Največja zanimivost te zbirke so možgani zgodovinarja, triočesnega kuščarja iz Nove Zelandije.

Stroj za odkrivanje ponarejenega denarja

so naredili v Avstraliji. Njegova natančnost je tako velika, da prepozna popolnoma pravilne in veljavne avstralske šilinge, ki so bili kovani na Kitajskem, ter vsebujejo 4 odstotke več srebra kot navadni avstralski šilingi.

Stroj ima na vrhu velik lijak, v katerega nasačujejo kovance. Nato pa začne stroj delovati na električen pogon: v treh minutah in pol preišče 1000 kovancev, avtomatično izpljune ponarejene, druge pa zloži lepo v točno sešete kupčke in jih zavije v papir.

Do sedaj imajo šele štiri take stroje, vse v avstralskih bankah, toda iznajditelj Lytle je dobil naročila že od vseh bank sveta, da bi jim izdelal podobne stroje.

Velikanski vijak

oziroma vijaku podobno, na enem koncu osmeroglato, na drugem pa okroglo jekleno palico, so izdelale angleške tovarne Vickers Works v Sheffieldu. Jeklo za vijak je teklo iz štirih plavčev ter tehta 230 ton, je 8 m dolg in 3 m debel. Vliči ga je dala vlada za neke obrambne načrte.

»Ženska, ki se ne da ugnati«

pravijo gđni Mabel Lethbridgeovi njeni prijatelji. Pa ima tudi res malokdo tako burno preteklost. Med svetovno vojsko je pri neki eksploziji streliva izgubila nogo. Že 43-krat je prišla pod zdravnikov nož. Preživljala se je s tem, da je prodajala vžigalice, bila bolniška sestra, uradnica, nalepljala lepake, služila kot dekla, pometala ceste, prodajala gledališke vstopnice; danes pa je ravnateljica neke londonske zemljiške agencije in zelo uspešna pisateljica. Njena najnovejša in najboljša knjiga je »Proti toku« (Against the tide), v kateri opisuje svoje življenje. Taki ljudje res lahko vedo kaj zanimivega povedati.

veja danes za pravo žensko voditeljico. Na videz je ta ženska že kar nekam starokopina, vsaj po svoji noši, ki odgovarja, ne vem, kateri modi že. Njene ideje in podvigi pa, se zdi, niso iz davnih časov, pač pa takšni, ki jih ima najmodernejša in najsodobnejša Američanka.

Drugačne razmere - drugačne ženske

Fannie Hurst kaj rada poudarja posebno to, da je treba že vendar enkrat pozabiti na ono vlogo, ki jo je igrala ženska v prejšnjih časih. Takrat so vladale čisto druge razmere, kakor danes. Današnja doba je doba modernega tehniškega napredka, s katerim so se v temelju spremenili tudi odnosi, ki jih ima človek do svojega sočloveka. Fannie Hurstova ne pozablja poudarjati vedno tudi tole: »Danes so še vedno časi, ko se na ves glas oznanja in zahteva, da ženska spada le v hišo in kuhinjo. Mlada dekleta imajo danes že nekoliko drugačen pojem o tem, kaj je njihova naloga v življenju.«

Ženska želja danes in pred 10 leti

Spominjam se večkrat, da sem pred desetimi leti stavila desetim ameriškim mladim dekletom vprašanje, česa si v svojem življenju najbolj žele. Odgovor na to vprašanje je bil soglasen: »Dom!« — Prav pred nedavnim pa sem se s istim vprašanjem obrnila spet na deset mladih Američank. Nisem dobila več tako kratkega in preprostega odgovora, kakor pred desetimi leti. Od desetih sta si dve zaželeli, da bi imele čimveč uspeha v svojem poklicu, ki sta si ga izvolili. Osem pa je izrazilo željo, da bi prav tako kakor njihove matere, dobile prince za možje. Niso pa niti najmanj omenjale, da bi si želele predvsem svoj prijeten domek, kakor pred desetimi leti. Ameriške mladenke si ne morejo več predstavljati, da bi se dala združiti romantičnost in skrbno gospodinjstvo, ali z drugimi besedami,

romantika in kuhinjski lonec

Ta pojav se da razložiti tudi iz čisto praktičnega današnjega življenja. Domača kuha je danes tam postala skoro že dražja, kakor pa, če človek hodi jest v restavracijo. Vsaj bolj poceni ni več. Na vsak način stane mnogo manj truda, če si z jedilnega lista naročiš to ali ono jed, kakor da se ukvarjaš v kuhinji cele ure, predno pripraviš jed. Poleg tega pa v Ameriki mož navadno že toliko zasluži, da ne šteti preveč pri izdatkih za hrano. Na kratko rečeno, mlade Američanke danes niso nič kaj dovzetne več za sentimentalno — kakor pravijo — propagando, naj ženske raje vzamejo v roko kuhinjo.

Kakor za kuho doma, ravno tako malo čutijo potrebe in dolžnosti, da bi skrbele za vzgojo svojih otrok, ali sploh, da bi hoteli biti matere. Tudi v tem so odstranile stari predsodek. Nekeč so zagovarjali trditev, da je vsaka mati lahko tudi do-

bra mati. To pa ne bo držalo — pravi Fannie Hurst —, kakor kaže vsakdanja skušnja. Mnogim otrokom bi se godilo bolje, če jih ne bi vzgajale njihove matere same. Tudi še tako ljubeča mati včasih ne more vzgojiti svojega otroka tako, kakor bi bilo treba.

„Materine ljubezni je še premalo“

Mati mora nekaj vedeti tudi o vsem tem, kar se dogaja zunaj, v svetu, kajti drugače ne more otroku dati tega, kar bo v življenju rabil. Žena pa, ki je vedno samo v kuhinji, ne more dosti vedeti o zunanjem svetu. Zato — pravi Fannie Hurstova — je moderna žena mnogo bolj sposobna dobro vzgojiti svoje otroke, kakor pa ona, ki je navezana slalno samo na svoj dom in na gospodinjstvo doma. Ta razlika se v mirnih časih še ne bi tako zelo kazala, opozarja pa v sedanjih nemirnih časih, da je treba vzgojiti mladino, ki je o vsem dobro poučena, da se ne bo izkazala za nezmožno, ko jo bo usoda postavila pred dejstvo. Takšna mati, ki vzgaja otroka tako, da se bo v vsakem primeru znašel pred sodobnimi vprašanji, si bo prihranila tudi bridko razočaranje, ko bo nekeč spoznala, da spada njen sin v čisto drugi svet, kakor pa ona sama.

Tako je napisala o sodobni ženski ameriška pisateljica, ki gotovo le bolj pozna življenje, kakršno teče v Ameriki. V marsičem ima morda tudi prav. Naše verne kmečke žene, ki so vzgojile nič manj velike sinove, kakor so se rodili drugod po širnem in velikem svetu, pa bodo gotovo mislile malo drugače. Za primer bodo odprle knjigo zgodovine ravno na tisti strani, kjer statistika kaže, kje se je rodila velika večina slavnih in zaslužnih mož in kdo jim je prav za prav dal prvo vzgojo, takoj zatem pa bodo odprle v tej knjigi tudi takoj naslednje poglavje o izgubljenih ženskah...

Župan potapljač

V nekem mestecu v Angliji imajo župana, ki je po poklicu potapljač ter še vedno hodi, kljub svoji »visoki« službi izven uradnih ur delat na morskem dnu.

Zadnjič pa bi kmalu postal žrtev svojega poklica. Spustil se je v globino kakih 15 m in dve skupini, po štiri delavce, sta mu dovajali po posebni cevi in s posebno sesalno zrak. Nenadoma se je vrvi, po kateri so potapljači spustili v vodo, začela silovito stresati. Možje na krovu ladje so hitro vlekli za vrvi, jo potegnili na ladjo, na njenem koncu pa ni bilo nobenega potapljača. Zato so začeli z največjo previdnostjo vleči še za dihalno cev ter res privlekli na površje župana.

Še preden je odločil težko potapljaško obleko, so lahko opazili, da je bil zelo vznemirljen. Nato jim je pripovedoval, kako je pridrvel mimo njega čez 5 m dolg morski volk, se zasukal in začel napadati. Najprej se je lotil 5 cm debele vrvi, jo stresal in žvečil ter pri tem stresal in vlačil sem in tja tudi potapljača, ga večkrat privzdignil od tal, pa zopet nenadoma spustil na trdo, skalnato morskno dno, dokler se ni nazadnje nagrizena vrvi utrgala.

Ena od cirkskih predstav v Nemčiji, katerih dobiček je namenjen »Zimski pomoči«. Pri teh predstavah sodelujejo tudi filmski igralci in igralko. Na sliki vidimo, kako takšna igralka pleše s 40 centov težkim slonom.

Skrivnost

Neki mali uradnik je vestno opravljal svojo službo do 65. leta, ni nikdar veliko zaslužil, pa je prošil za v pokojitev. Njegovi tovariši so govorili, da je pač lahko vstopil v pokoj, ker si je menda prihranil celih 500.000 din. Preden je za vedno zapustil svoje pisarniške tovariše, jih je povabil na kosilo in nazadnje rekel: »Vsi ste slišali, zakaj sem stopil v pokoj in vsi se gotovo čudite, kako sem mogel priti do tolikoga bogastva pri tako majhni plači. Prijatelji, veliko se moram zahvaliti svojemu rednemu življenju; še hvaležnejši moram biti svoji dobri in varčni ženi; toda največ hvale moram izkazati svoji pokojni teti, ki mi je zapustila 499.000 din.«

Radio

Podroben program ljubljanske in vse evropski postaj dobite v najboljšem in najprejsem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana« ki stane mesečno samo deset dinarjev. —

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 18. nov.: Ruske pesmi (plošče) — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, sporod. obvestila — 13.15 Opolodanski koncert Radijskega orkestra — 14.00 Vreme, poročila — 14.15 O palekih in krateljčkih (igra Radijski orkester) — 14.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rud. Kolaric) — 15.00 Čas, vreme, poročila, sporod. obvestila — 15.30 Nac. ura: Sokolsko predavanje — 19.50 Deset minut zabave — 20.00 Vesele pesmi, poje Akademski pevski kvintet — 20.45 G. Charpentier: Vtisi iz Italije (plošče) — 21.00 Rondo (g. Srečko Koporec prodava, ga. Marta Oster-Valjalo igra na klavirju) — 22.00 Čas, vreme, poročila, sporod. — 22.15 Iz domačih logov (koncert Radijskega orkestra).

Drugi programi

Cetrtek, 18. novembra: Belgrad-Zagreb: 20 Simfonični koncert, 21.30 Narodne pesmi — Dunaj: 19.30 Valčki družine Straussov, 21.40 Spevi, 22.30 Plesna gl. — Budimpešta: 19.15 Narodne pesmi, 21.15 Sonatni koncert, 22.05 Vojaška godba, 23.15 Jazz — Trst-Milan: 17.15 Vokalni koncert, 21.00 Opera »Mefistofeles« — Rim-Bari: 21.00 Igra, 22.15 Violončelo — Praga: 19.25 Gledališki prenos, 22.35 Nočni koncert — Varšava: 20.00 Dunaj, 21. Večerni koncert — Berlin: 19.10 Operna glasba, 20.10 Plesni večer — Königsberg: 19.30 Straussov koncert — Bratislava: 19.10 Beethovenov koncert — Köln: 20.10 Gluck-Wagnerjev večer — Stuttgart: 19.15 Verdi-Rosini, 20.15 Postra ura, 21.15 Haydn-Schubert — Strasbourg: 21.30 Pester večer — Bukarešta: 19. Latvjska glasba, 19.35 Vokalni koncert, 20.10 Simfonični konc.

Vojni psi na šangajski fronti. Tudi v najhujšem boju so ostali najzvestejši prijatelji.

M. Jacoby - R. Leigh:

Poročnik indijske brigade

Beg v Loharo.

Okrog osmih zjutraj so Vickersovi konjeniki dospeli v Chukoti.

Velika vrata v trdnjavo so bila odprta. Častna straža je stala v dvojni vrsti na dvorišču.

Med trobentanjem svojih trobentačev in z zastavo ob sebi je Vickers s svojim oddelkom jezditel v trdnjavo.

Skoraj po desettedenski odsotnosti se je Vickers spet vrnil v trdnjavo Chukoti.

Indijski vojaki, ki so stali v vrstah, so gledali mladega častnika, kakor gledajo otroci očeta, ko se po dolgem času vrne s poti k njim. Mladi major je užival zaupanje in ljubezen vse posadke, vsi so ga radi imeli.

Malo naprej je čakal polkovnik Campbell, novi poveljnik trdnjave, s še nekaj častniki. Tudi on se je radostno nasmehnil, ko je zagledal mladega častnika na konju, na novo imenovanega majorja Vickersa.

Vickers je prijezdil do poveljnika, pozdravil in mu poročal. Potem je razjahal in stopil k bodočemu tistu.

»Geoffrey, ne morem vam povedati, kako mi je ljubo, da ste se srečno vrnili in tako uspešno izpolnili svojo nalogo«, je dejal Campbell in mu podal roko.

»Hvala vam. Tudi jaz sem vesel, da sem spet v tej trdnjavi, med svojimi ljudmi... in... vas...«

Kapitan Randall je prevzel poveljevanje in zapovedal razhod.

Ko sta Campbell in Vickers ostala sama, mu je polkovnik še enkrat stisnil roko.

»Dragi moj Geoffrey, pojdite zdaj, da se malo uredite. Mislim, da se gospod major ne bo tak, kakršen je, ves zaprašen, hotel pokazati pred zaročenko?«

Geoffrey se je nasmejalo:

»Kako je z Elizabeto?«

»Dobro, fant! Tudi ona je obveščena o vašem prihodu. Ko je davi zarana prišla vaša straža in povedala, da prihajate, sem ji takoj sporočil. Medtem pa sem sam imel toliko posla, da je nisem mogel iti iskat domov. Čudim se, da je zdaj ni tu.«

Campbell je poklical vojaka in mu velel, naj pojde po miss Campbellovo.

Potem se je spet obrnil k Vickersu:

»Malce pozno vstaja, pa najbrž še ni končala s toaletto. Vi se zdaj malo odpočite, potem pa pridite v mojo uradno sobo. Tam se bova kaj pogovorila, medtem pa bo hčerka že prišla.«

Geoffrey je odšel v svoje stanovanje, kamor je strežaj že odnesel njegovo prtljago. Hitro se je preoblekel in se podviral v poveljnikov urad.

Pri Campbellu je našel tudi tistega vojaka, ki je šel po polkovnikovo hčerko.

Campbell je bil čmeren in očitno slabe volje.

»Zdajle mi sporočajo, da je Elizabeta danes zarana odšla v Loharo s patrlo... na obisk k Warrentonovim...«

Vickers je nato zamišljeno dejal:

»Morda jo je lady Warrentonova povabila...«

»Toda nič mi ni povedala!«

»Najbrže je sporočilo prišlo potem, ko ste že odšli v pisarno, in je bilo najbrž nujno vabilo... Morda je lady Warrentonova bolna?...«

»Zatrđno je kaj takega...« je nevoljno zamrmral Campbell.

Po kratkem presledku je nadaljeval:

»Vendar bi mi bilo dekle moralo sporočiti, da odhaja, zlasti še, ker je vedela, da boste danes prišli vi... Na... zdaj je vseeno... Jutri bo spet tu.«

Polkovnik si je z roko potegnil čez čelo, kakor da hoče odgnati skrbi, ki so ga mučile.

»A zdaj sedite in mi pripovedujte, kako vam je bilo na poti. Službeno poročilo bomo napisali pozneje. Zdaj hočem, da mi najprej vse poveste... Narednik, ki je vodil prednjo stražo, mi je dejal, da so vas Suristanci napadli?«

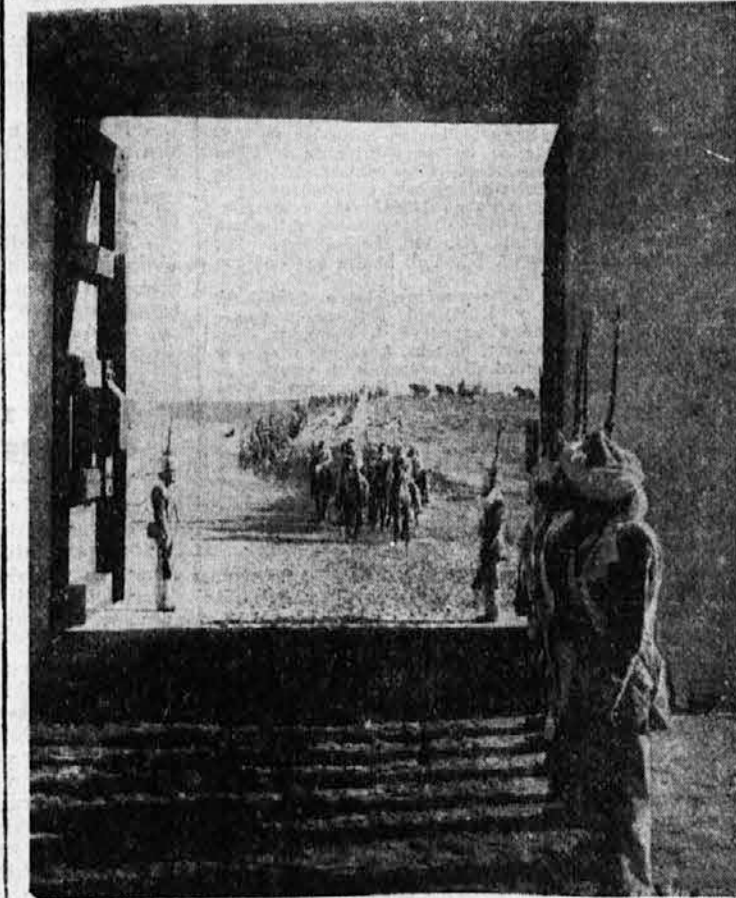

Foto Warner Bros. Častna straža je stala na dvorišču.